

گۆماری عیراق

وهزارهتی روشنبیری و راگه‌یاندن
دهزگای روشنبیری و بلاوکردنه‌وهی کوردی
زنچیره‌ی ژماره ۷۴

دار به روو

شیعری
مدحت بیخه‌و

دار به پرو

شیخری
مدحت بیخه و

گزننگ (۱)

له سه نگرى سه هو له کان
 له گشت دنيا ..
 له كه وانی جیاجیا
 له کاردان تیری قینه کان
 درى گزننگ به یتا به یتا
 به لام كه نریك ئه بنه وه
 به ك له دواى به ك ئه توینه وه
 كه چی گزننگ بزهی لیوی
 هدر زور ئه بی
 ههتا ههتا ..

سى ئى ئادارى ۱۹۷۸

(۱) له گوڤارى به بیان ژماره ۴۹ ی ۱۹۷۸
 بلاو کراوه ته وه ..

(۱)
هیرۆ

کاتی خه زان ..
هیرۆیه کان ههڵ وه ران
وای زانی توونا بوون نه مان
به لام هیرۆی بهرزو ره سه ن
دوای وه یشوومه و تۆف و زریان
له سه ر ره کێ خۆی ژیا یه وه
له سه ر هه ر بنجی به ده یان . !

نۆی: ئاداری ۱۹۷۸

(۱) له گۆناری به یان ژماره (۴۹) ی ۱۹۷۸
بۆ و کرایه وه .

گره و ..

بۆ ئاھەنگی خوۆشی بەھار
کۆ بوونەوہ لە ھەموو رەنگ
لە گۆلی باخ و لالەزار
ھەریە کە خۆی لا جوان بوو
بوو بە کیشە و دەنگ و ھاوار
بەلام کاتی بووکی نەورۆز
بیری لە گۆلان کردەوہ
کامەیان جوانە بۆ قژی
گۆللە گرهوی بردەوہ !

۱ ی ئاداری ۱۹۷۸

(۱) لە گۆقاری بەیان ژمارە ۴ ی ۱۹۷۸
بلاو کراوہ تەوہ .

گه لا...!

له وه رزی گه لا ریزانا
گه لایه کان ته گبیر ده کدن
هه ندی هه وال

بو دور ده بن
هه ندی ده بن به خاك و تین
بو ره گه کان
تاكو دایکیان زویر نه بی
تا پئیان نه لئین نار هسه ن.!

۶ ی ته مووزی ۱۹۷۹

(۱) له گۆقاری به بیان ژماره ۷. ی ۱۹۸۱
بلاو کراوه ته وه

دەريا ..

دلّی فراوانی دەریا
گشت ئاوازی خورپو ھاژەری
روبارانی دۆل و جیا
لە گەڵ خۆل و لم و ماسی
تیکەڵ ئە کاویەکیان ئەخا
دژی ئەوێ کانیاوێکە
بەر بەرد دەدا .. !

٤٥ ی تەمبوزی ١٩٧٩

(١) لە گۆڤاری بەیان ژمارە ٧ ی ١٩٨١
بلاو کراوەتەوە .

ٲابلو ..

ٲابلو ٲه كان كو ٲوونه وه
شاعيريك بوو به هه لٲير
ٲوسه رجاوهى سروسش گهرا
گهرا گهرا ..
له دواى گهلى ورد بوو نه وه
ديمه نى له ٲٲكى زبرو
دور چاوى قوول
ٲه كه م خه لائى برده وه . !

١٨٧٩/٧/٢٨

(١) له گؤقارى بهيان ژماره ٧٠ ١٨٨١

هه ور !

هه وری کۆچه ر بێ به سایۆرت
سنوره کان ده به زیئنی
هه لاوی ناخی زه ویه کان هه ل ده مژێ
جیهان بێتکتر ده ناسیئنی
هوژده به کۆله کان ئه داو
مرواری زولاڵی به کبون ده باریئنی
ناو ناوه شش دژی تاریکی
بۆناو دلی مه رگه وه پان
قامچی ئاگر ده وه شییئنی .. !

۱۵ ی ته مووزی ۱۹۷۹

(۱) له کۆتاری بهیان ژماره ۷. ۱۹۸۱
بلاو کراوه ته وه .

واتی نامینک!^(۱)

(۲)

نامہ ی کیوی «قەرەچوخ» مان
جە فەنگی بوو کەس نەیزانی
لە دوای هەزار کارەساتی
جەرگ و دلّ بر
لە لیواری ئەشکە و تێکا
شوینە واریکی باییران دۆزرایە وە
وێک چاوی گر
بۆ کلیلی نامە کە لای هەلکە نرابوو
وینە ی بیور - ۱۱
۱. یانی ۱۹۷۹

(۱) لە گۆڤاری نووسەری کورد ژمارە (۲) ی خولی دوو هەمی ساڵی ۱۹۷۹ بۆ کراوە تە وە .

(۲) قەرەچوخ : ناوی کۆتیکە لە نزیک شاری مەخمور لە پارێزگەی هەولێر .

(۱۱) خلیسک!

له پرتیه ندانا شه خته ی پرتی
ورد نه بین لی هی هه ل نه خلیسکی
به ره و نشیو پیسوا نه بی
به لام پرتیزان ..
به هه نگاوو بیر چی هه
شه خته و هه ورانه کان ده بری .!

۱۷ ی نیانی ۱۹۷۹

(۱) له گوڤاری نووسه ری کورد ژماره (۷) ی فولی
دوهه م ۱۹۷۹ بۆلو کرایه وه .

ٲاسو^(١)!

ٲاسوٲه كان ..

هٲنده ئه ويندارو شهيدان

هه موو ساتٲك بوٲه كتر .. دٲن

ليوٲان به ٲه كه وه ئه نٲن

به باٲي بوو لاري ٲه كان ٲا ئه كه نن

ٲاي .. چ موژده ٲٲك ئه به خشن

كه به چريه ..

شه وان له گه ل ٲه كتر ئه دوٲن . !

٧ ي تشرٲن ١٩٧٩

(١) له گوتاري نووسهري كورد ژماره (٤) ي فولي

دوره ٢ سالي ١٩٧٩ بٲاو كراوه ته وه .

ورش^(۱)

له پَښگادا ..
له پَښش ورشه بیداره کان
هه موو په رده و دیواره کان
شه رمه زارن ..
له ناویانا .
ئاواته سه وزو گه شه کان
دینه بهر چاو
ره نگی زه ردو بازوو ئامیر
کیلگه ی دیم و ساره کان
بو په کبونی گشت ورشه کان
چاوه نوارن ..
چاوه نوران . !

۱. ی ئاداری ۱۹۷۹

(۱) له گوټاری نووسه ری کورد ژماره (۲) ی ۱۷۹
بلاو کراوه ته وه .

(۱) کانی !

بائاوی جو گلهی ناودی
زولال و ساردو به رجاوبی
باریواری ریگه دی دوریش
تینوی ئاوبی . .
به لام که زانرا کانی که
« لاک » ی تیایه (۲)
تینو نزیکی ناکه وی
به لئی رازی وشه شس وایه . !!

۱۱ ی نیانی ۱۹۷۹

(۱) له نووسه ری نوئی ژماره (ه) ی ۱۹۸۰

بلا وکراوته وه
(۲) لاک : که لاک

بروسک !

هه ندک له بروسک نه ترس
نه لښ سووتانی له دوايه
شريقه و ده ننگي نه قو لايه
ته ي نازانن له شه وي تار
ته بيسته پرابهري رتيوار
جا له بهر پرازي ته م ته رکهي
بروسکي پي ...
منيش که سووتانم شه وي
پويي پتر له تيشکه کان
چه خماخه ي بروسکم خوش ده وي !

۱۹۷۹ ي نايي .

«ده بان» و «پینووس» !

له ناوینشایی جه ژنی بههار

دوو توورپهی کار

پشدین و گیرفانیان بری

فیقهی زورپنایان نوساندو

پیستهی دههولیان ههلدری

«ده بان» جه وهه ری بهش کردو (۱)

مهستی ده رکرد ..

پینووس ههستی ئه رکی به خشی و

تهی لابرد ... !

۱۹۷۹ ی ئابی

(۱) : ده بان = مه بهست خه نجه ری ده بانده

کاروان کوثره!

ئەلین کاروان شەوان زۆر جار
لە دەشتی کاکى بە کاکى و
هەورازى هەزار بە هەزار
بە هۆى ئەستێرەى کاتشیوین
هەلەتەو سەرگەردان بوە
تای گۆزارى چیشتو
بەلام ئەمرو بو پرى شەوان
بە هۆى یاقووتى زامەکان
ئەستێرەکان ..
دەبن بە سیوێلى بەیان

١٩٧٩/٩/١٨

رئبواره كان ..
ده پرون ده پرون
په ي بده شتو ههوراز ده بهن
كاروان كوڅه پرسوا ده كه ن...!

۱۸ ی ئیلوولی ۱۹۷۹

رازی پرېښدان

« له ميړه م و له ئو غه نا » (۱)
که پر شه با هه لمه ت دیني و
هه لمه ت ده با ..

خشه ی گه لای دارو ده وهن
چی ئه نویښي ..

جوو که ی مه لی سړبووی به فر
که بو مالان په نا دیني
چ مه به ستیک ئه درکیني
منالی جو غهل هه لدر او

(۱) ناوی دوو هه فته ی زستان

شر وهك داوهل .
 له بن دیواری بهر ههتاو
 چ روانینیکی سروشن چاوه کانی
 چ ههستی که ههلتوتانی
 که بی ئارام چاوه نوارن
 دژن بو وهنه وزی پریگا
 شهته کی یشدینی کارن . !

نیشکی شو !

ئەلین شەو دەریای ئەندیشە پارێ خوڤە
دەلدارەکان بە سروەی خوڤ ئەیدوین
ژوانی زۆری لی دیتە پروو
کانی ھەنگوینی سەرخوڤە
بە لی بەلام .. چاوتیژمکان
چۆن ئەیبین :

وەك مەشكەئیکى گەورەپەو
پەنجەکانی ئاواتی ژین ئەپھەژین
بۆ قاوەلتی کلۆلەکان لەشەفەقدا
تۆپە نویشکی لی دەردینن . (۱)

۵ ئەرینی ۱۹۷۹

(۱) نیشک یا نویشک = کەرە

بۆنە ورۆزی ۱۹۷۷

نە ورۆزە کە ی گۈرگۈلۈ سەربەستى
بۆ كوردى گۈرد تۆ يادو بىرو ھەستى
ئەى زال بەسەر تۆف وە یشوومەى گەرد
تۆ ئامانجى تۆ ئاوات و مەبەستى .۱۱

لووتكه !

وشەى بەدو كىنە بوۆ ياك
وہك دەنگ و شاخ ..
رىسواى كىنە ئەنوينى^۶
لە ناتەواویش وشەى «ماك»^(۱)
تەواوى ياك ئەسەلمىنى^۷
زى پىس نابى و بەرزى لووتكەش
سەر بەنزم دا ئەنوينى^۸ .. !

۱. ى تىرىنى دووہى ۱۹۸۰

«۱» لە رۆژنامەى ھاوکارى ۵۳۶ ى ۱۹۸۰ بڵا و
کراوە تەوہ .

«۲» ماك : مىكرۆب = پىس

(۱) پروا..!

له ناو ده ریا مه له باسکه م له کار دایه
شه یو له کان ئه به زینم

بروام به که نار به هیزه و
ئه پووم تادوا وزه و تینم
له ئاسمانیش ئه ستیره و دوور
ئه دوژمه وه ..

سه وزای ناو دل و ناخی
خوړ ئه بینم ..

یه نجه م به رسته ی زهنگ ئه گاو
موژده و ورشه ئه یه خشینم ۱.

۱۳۷۷/۱/۲

(۱) له رۆژنامه ی هاوکاری (۵۳۷) ی. ۱۹۸۰

بلا و کراوه ته وه .

پرسیاری سال^(۱)!

ئەي منالانی چاۋ زیت و

بئارەنگ و پروو ..

سالى پئۆه ئۆغرى کرد به بۆله بول

له گەل حەفتاۋ نو بارگەي خەم^(۲)

وا ئاۋابوو ..

له ئاسودا پرسىارىكى کرد به كرى

گوته كاكه پييم نالىي بو ؟

بو پيشوازييم منالايكى ئۆهەم نەدى!

گوتم ئەي بارگە كانت چين

گوته ئەمانە نهيين ..

ميش به خەنجەري دەبان

گشت بارگە كانيم هەلدري

وہلای پرسىارم برى !!

۱۹۷۹ ى ۸ ى ۱

(۱) لە گوڤارى نووسەري نوێ ژمارە (۵) ۱۹۸۰ بۆلاوکرایە وە.

(۲) مەبەست سالى ۱۹۷۹ سالى جيهانى منالان

ھەلەت

ھەندى ۋەك يەلكە زىرپىنەن
لە بەرگ ۋ پروو ..
ھەموو ساتى ۋەك ھەلەت
لە گۆران دا كە دىنە پروو
بۆ رابەرى لەجى بروسك
دەبنە يالوو ..

لە كەم .. پىيان دەبرى نىشان
لە زۆر .. مۆرىك بو نىوچاوان !

كل وير^(۱۱)!

تا دوئینی «كل» ئه یگوت ئوخدی

ده نكهم بری .. !

بانگ و ئاوازم به زاندو

ماتیم کری ..

به لام ئه مړوی پیتولی و بیر

ئه مړوی نۆته و چاوانی ژیر

کووله کهی دنیا یان شکاند .. ! «۱»

کوئیان پساند ..

په رده و ناو بریان که لدری

شالاوی «كل» یان که لبرک !!

۱۵۱ شوباتی ۱۹۸۰

له ده گوڤاری نووسه ری نوی ژماره (۵) ی ۱۹۸۰ بۆلگرا وه ته وه .

«مه به ست بانگ دای ناو کووله که یه .. ! واته ییکی

فۆلکلوریه

خۆزگە (۱)

خۆزگە بۇ دوڭنىڭ كەم خەمى
جىڭ نادانى ھەلەلنا كېيىم
لە ناسوورى تەمى ئەمروش
بىۋرە نېم

گەرچى تووشى ناوگىيىرەنى دەرياي
سەم لە ئاستى ھەلگوردەو
بەرامبەر سەكھۆل و زىيان
شانازىيە بىزەي لىۋم
خۆزگەى مەن بۇ بەيانيە
بەلىۋ بەيانيە بەياني ..
بۇ دلداران دوور نىزىكەو

همه رشاد ده بيم به ياره كه م
منيش برؤم وشه كانم
مبلوانكه و بازى مروارين
له نه ورؤزو زه ماوه ندا
ده ئالينه مل و ده ستى نازداره كه م !

☆☆☆

۱۹۸۰ ی ئادارى

دهنگی سروشت ۱۰

له شوینه واری ناو دیری
جووته کانی قه د کیو ویال
ئه زانن چیم هاته بهرگوئ
زریکه و جارو گاله گال
کاتی لیان ورد بوومه وه
بینیم ناو ده می دیره کان
ورده چلی داره کائن
وینه یان بوته پیته کان ۱۰
کولکه داریکی بچووکیش
به وینه ی ده ستیکی قوچاو
قیت وه ستابوو له نیوانیان ۱۱

۱۵ ی ئاداری ۱۸۸۰

(۱) له ژورنامهی هاوکاری ژماره (۵۰۶) ی ۱۹۸۰
بلا فکرا وه ته وه

کام سەرچاوه‌ی سرووشتی بیر

کام سەرچاوه‌ی سرووشی بیر

کامه به‌هار ..

کام دیمه‌نی یه‌کجار دلگیر

کامه‌نگار
سەرچاوه‌ی قوولی س سرووشی

راستی دانانی هه‌لبه‌ستن

مایه‌ی زاخاوو خوژراکی
بیرو سۆزی ته‌لی هه‌ستن

کامه‌یانه .. ؟

ئایا .. دیمه‌نی به‌یانی و ئیوارانه

ئاوازی بلب و که‌وه

یا تریفه‌ی مانگه‌شه‌وه

له‌قه‌د کیو شمشالی، شوانه

يا مېڭەلى ئاسك و بەرخ و
خەندەى ساواو بزەى لىۋى
نازدارانە ..

ئايا ورشەى پەرزىوينى
ئەستىرەى شەۋى زستانە
يا دىمەنى زەماۋەندو
رەشەلەك و چاۋى جوانە ؟
ئەمانە گت بەبى گومان
سەرچاۋەن بۆ ئاۋازى گيان
سەرچاۋەن بۆ چىرى ژيان
بەلام لاي من ..
رەنگ دزراۋان
قوۋى چاۋان

تیسووی نانه رَه قی بیکار
زبری ناو له ی زامدارو
خوین تیزاوان ..

ئاوازی ناله ی ناوسینه

پِر زوخاوان

زنجی کَلَوَلِ و زه بوونی

دهرده داران و داماوان

سه رچاوه ی سرووش به رزن

هه ژینه ری ..

هه موو خاوه ن ههستی ئه رزن

ده ریای نه وتی.

چرای رووناکی ئه م ژینه ن

بیری پریگهی ..
دوا روژی ورشه دارو
راسته قینه ن .. !!

۱۵۷۳/۷/۷

ٲه نذر شينكي سرريگا^(١)!

ٲه روانه كان بو روناكي

گيان به خت نه كهن

خيله كانى ههنگ بو ژيان

وانه ي شانه ٲه خش ده كهن

چاره ي دهردى سه خت ده كهن

بلبه كان به يانيان

تاخوړ هه لډى هه ر ده خوئين

ته نانه ت له قه قه سيش دا

بو سه ر به ستى

ده چريكيئن هه تاكو ههن . ٲ

(١) : له گوٲارى به يان ژماره (٤٤) ي ١٩٧٧

ٲډو كراوه ته وه .

ئەي پەنگ زەردان
ئەي بىيات نەرانى زەمىن
خاھىتى ئازارو دەردان
ئىۋەكى مەزن ..

بابىوچان كىچى و زىرو ..
دەم بىيىنە ناوخوئىنى گەش
بەلام ئەنجام ..

ئاي كە ئەنجام موژدەئىكى بى پايانە
بابزانن پەنگ دزەكان ..
دەنگ و زوو ئەم جىھانە
جەلەوى فرمانو كارى
گشت ھەردو كىوو روبارى
مولك و تاپوى ھەزارانە ۱۰

بريقه‌ی چاو

ئەي چاواني به قوولاجووي
منال و لاوي زه‌حمه‌ت‌كيش
له سه‌رنج‌تان ده‌خوينمه‌وه
سكالاي زوري ده‌ردوئيش
به لام بريقه‌ي چاوه‌كانتان
بروسكي هه‌وري به‌هاره
زه‌نگ و ده‌نگيكي به‌كاره
سپيده‌ي جه‌ژني چه‌وساوه‌و
سه‌ركه‌وتني تيدادپاره‌..

٤٠ ي سيالي ١٩٧٧

شارنگا

والهوسهر شارنگی ژیان

ئامانجی دور ..

پئنه کهنی به ریچیکه کان

به وشه و نه خشه و رهنگه کان

به هیل ته لبه ندی ...

ئه ئی ئه م ریچیکه و رهنگانه

گهرچی ئه مرو جیا جیانه

به لام هه موو .. پیاده و سواره ی

ئه م ریچیکانه ..

درهنگ یازوو بو ئامانجیک

تیچیکه لی شارپی ئه بنه وه و

هه موو هه ر ئه چنه وه بانه ...

دار به پروو

له كوڤنه وه ره شه بای شووم
هیرش دینتی ..

گه لایه کان ده وه رینتی

لقه کانی دارو ده وهن تیک ده شکینتی

به لام هه رگینر نه یتوانیوه و ناشتوانی

دار به پروتیک له پره گ و پریشه ده ربینتی!

☆☆☆

رگه

ره گه گانی دارو ده وهن
به سه رچله گانیان ده لین
کاتی به فینر سه ما ده کهن
هه رگیز له خوبایی مه بن
هیدندی مه لان تیک مه دهن
وریان وریا چله کان
ئیه نه بین که ی ئیوه کهن .

شاعيره کان

شاعيره کان ..

ئەي تيشك و چاوو بيره کان
بو .. ؟ كه تيري وشه ئه كشي

به ره و ئامانج ئه يگيرنه وه ؟

بو .. ورشه ياقووته كانتان

له ناو تهم دا ئه شيرنه وه ؟

له ريبازي به ره و خوردا

يه روا مه كه ن ..

بيرو وشه و ئه ندیشه تان

له لاري دا گومرا مه كه ن

له رتي راستي چه وساوه كان

هه رچي بكه ن هه ركه مه كه م

هاورپيكانم هه رچي بكه ن .. !

قلای به فر

کاتی نه تله سی پره ننگ اوره ننگ

دیته به رچاو .

چاوه کانم .. نه بن به یاقووت و فنه

.... به رگی پرسه نه که ته به ر

نه بن به جوگه لهی خماو ...

به لام کاتی زه نگی کاری مروچی نوی

دیته به رگوئی

لیزه و لهوی

تخووبه کان نه له رزن و

ره ننگه کانیان نه چیته وه

قه لای به فرو خه می دیرین

خوی ناگری و نه تویته وه !

☆☆☆

بانگ وزه نگی سنی وینه

(۱)

له چاوانی تیر له رازی مناله کان
چی ئه بینم ..

له قویاوی پرووی ژاکاوی رهنجبه ره کان
چی ئه بینم ..

وانه کانی کوونو نوئی هه و رازی ری
ئه خوینمه وه

بوگه لی پرسیار و ن بوو
وه لاهه کان ئه دۆزمه وه

له تاریکی ورشه دارن

به وشه نوک ..

چییه کردار ئه دهن به گوئی

ئه لین وه نه وزی چاوی شه و

چاره ی راستی به خوکی ئه کری ۱۰

(۲)

جو سامنا کی پہرٹی ریزو شلی کہہ
زہنگ ئہ ھہڑی ..

بروسکھی دوانزہ ئہ ستیڑی

بہرزو نہ مر پیمان ئہ لی

چاو یلکہ کان بسرہ وہ

بنو کی ناو بناغہ کان بپرہ وہ

لہ حہ شارگہ و جہ نگہ لہ کان

باش بگہ پین ..

کہوا ئہ میرۆ لہ گوئیچکہ دا لہ پریچہ

زہنگہ کانی ناو تہ می ری

وا ئہ ھہڑین ..

(۳)

خونیچه ی گولّو په نجه ره کان
زنجی تارى په نجه ره کان
بوک زنگ و موژده ی که شقی و
به نده ره کان

بو ئاواز و سوژی به بیان

له چار دانن

چاوه روانن
چاوه روانن

☆☆☆

۱۸۷۶/۵/۵

کہ پارتھئی .. نا.. لہ (سابلاخ) ی ثوان

لہ ریہہ نداد ..
تہ ندیشہ ی تہرک
تہرکی فرمان

بردی بۆ «سابلاخ» ی ثوان
ریگہ زیان و سہ ھۆل بوو
یار.. گیرۆدہ ی سەرماو سۆل بوو
لہ ناو بازنہ ی لوورہ ی گورگان
رہنگ زہرد بیدار
وہ ستا بوو ھدل چاوہ نوار
گہرجی تہمہ نی زستانی
سی و پینچ سال بوو ..

(۱) لہ گوٹاری بہیان ژمارہ (۷۵) ۱۹۸۱ بۆلۆکراوہ تہ وہ.

به لّام ره شای ناو قثرو
 سه ری به فرینی تالّ تالّ بوو
 پیّم گوت به فر ده وری داوی
 به سیه وه ستان و چاوه روان
 تو چوّن ماوی
 ره شه با قثری زیړینت له بن دینّ
 به فر په نجه کانت ده با
 ژانی خاچی ناو دله که ت
 ترسو و سامناکی ده نوینّ
 به سیه وه ستان ..
 تو چوّن ماوی
 وه ره برپوین دوورین له خه م

دووری سهرماو درپنده کان
به رگی ئاوریشمت له بهرکم
تارای په نگینت له سهرکم
ده وه لاهي ..

بو دلي زارم ئاراهي

به وشه کی .. نا ..

یار که وته دوان ..

هه ردو به ردو به فری له زان ..

به وشه کی .. نا ..

دوره ی بیرو ده مارباری

به قیژه کی .. نا ..

له ناو کیوان گزنگ دهرکه ووت

بزه کی نه ورۆزی کار باری .. !!

نه ورۆزی ۱۹۸۱

(۱۱)
بەرى ئىكەرەكان چۈن دىنە پروو !

ھەرۈەك چۈن دار بە پروو چەسپاۋ
رەشەباكان دە بە زىنى . .

ھەرۈەك چۈن بۇ ھەنگاۋەكان

تريفى دوور
خىلى تارىكى دە شكىنى
گەر بە راستى ئەى لاۋەكان

رازى دىمەنى دەنگدارو
قوۋلى چاۋى ھەزارەكان

توانى ئىۋە بەرە زىنى

خەۋ لە چاۋتان بتور زىنى

ئەۋسا ئەتۈپن لە دەريا
بەسەر شەپۈلەكان زال بن

به که ناری سَهوز شادین
خاوهن حال بن ..

گهر توانیتان سکویه کان
بدنه ن به تابلوو په بزمار
له بهر چاوو له ناو دلتان بچه قینن
له کاتی وه ته وزی رتیگا
وه کو زهنگ بیانیه ژینن
نه وسای جینیگل و ته م ده برن
له سه بر لووتکه بیزاره کان
گوځه ندان داده مه زرینن

ئەگەر ئۆستەن
دلى ئەپاران خۇش ئەكەن
لەو پەرى ئەشكەنجەى رېگا
بزهى لىو فەرامۇش مەكەن

☆☆☆

ئەگەر ئۆستەن
رەسەنایەتى ون ئەكەن
سەپرى بنجى ھىرو بکەن

☆☆☆

گەر تۋانىتان ..
رەگى كىنەكان دەرىپىن
تۆي ناكۆكى سۈتپىن
كەمەرەكان بىشەتپىن
ئەپىن چۆن گۈرگ زىرو
لەبن دىپىن ..

ئەبىن چۆن ..

شەختەى ھەورازەكان دەبىرن

ئەبىن چۆن ..

بە بارانى پەلەى راستى

گەنم

زەيتون

گول و بزە بەرھەم دىنن .. !

۱۰۱ ئابى ۱۹۸۰

بروسکەئىل بۇنەتە وەەکانى ئىران وچوارچىراي خوئىن^(۱)

ئەى چوار چىراي نەوت خوئىن
ئەى خاوەن بەشىكى بەهەشت
لەگەل تۆداين ..

بۆمەستىك دەمرين دەژين
با پىتر پىشكۆى زامەكان
هەلاو داربن

با دەستەى چەپەلى تاوان
ھەر لەكاربن ..

كام وەيشوومەو تۆف و زريان
توانى كىيۆيك بەهەژينى -

(۱) لە پاشكۆى رۆژنامەى عىراق ژمارە (۴۱) ۱۹۸۱ وە
گۆڧارى بەيان ژمارە (۷۴) ۱۹۸۱ بۆكرايە وە

کام هيزی په هله وکړه حال
 توانی گلپهٔ د امرکیني
 به سیه ئیتر پشدينه کان بشه تير
 هدرگيز چيتر باشل نه بن
 به سیه و نه نکه
 با شوورپکه کان يه ک چيک بن
 چل چل نه بن
 همله تي دهی
 همله تي دهی
 کورده تاکه ی ۱۰

☆☆☆

زامه کان بوونه ئه ستيره و
 ورشه کانیاں سویندو به لین

له گهل خورپه‌ی دلمان دلتان
بی وهی له گهل یه کتر ده دوین
له ری به ندان چه خماخه تان
ناسووده‌ی ده یه خشیینی
بو چوار لاوه بروسکه‌ی دل
ده باو دینی ..

سنوره که‌ی هیل به فرینو
دیوار به فر .. ؟

له ئمه زور دلدارتره

بوتیشک و گر

چاوی قوولی هیوایه کان

وهك بازنه‌ن له ده وره تان

ئەلین پەندو سکوۋیەکان
 بکەن بە زەنگی پېش کاروان
 ئاگاداربەن جەنگەل چەرە
 خوی بکەنە چاوی وەنەوزی رینگەتان
 کورگەل ھەلەو بەسیە ئیتر
 یشدینەکان بشتین
 ھەرگیز چیتەر باشل نەبن
 بەسیەو نەنگە باشوورکەکان
 یەك چەیک بن
 چل چل نەبن
 ھەلمەت دەی
 کوردە تازە ی . ۱

۱۹۸. ۱۹۸

سۆز اغى وشە كان وهه ندی وه لام !

(۱۱) سوراغ

سۆزی دەرۋون و ئارەزووم ..
لەگەل سۈرۈش كەۋتە تەكان
بۆ سۇراغى پازو ھەۋالى ۋوشەكان
بە ۋىنەى ھەنگ و پەپولە
گەرميان كوستان
گشت لا گەران
لە جەنگەل و ھەورازى رى
لە ناو ئاۋازى رىزەكان
لە شارو دى
ئەى گەلى كارىگەر بوو
ئەۋەى سازى گەشتە گۆى

(۱) لە گۆقارى (بەيان) ژمارە (۳۹) ى ۱۹۷۷ بلاكراپە

هه ندي وشه ناو په راسو
قوولې چاو بوو --
نالې گياڼي (سي) خوراو بوو

☆☆☆

(۱) گوتیان

گوتیان له بهرزایی ته لار
له شه قای رووناکی شار
بینی شت گه لئ جوانه
چیرى خوښي دل و گیانه
به لام زور به گوتیان نواین
بو ئه ستیره کی ورشه زیوین
له کولانی ته ننگ تارى
کونجه کانی کلؤل نشین
گه لئ خوښو و جوانتره
له پروانگه کی کوشکی ره نگیڼ . ۱۱

(۳) گوتیان

گوتیان دهشت و کیو پاراوه
له کۆساران ئه مرو کۆتر
بئ وهی له سه رچل وه ستاوه
له بن داری گۆیزو خورما
ئاوازی لاوک و عهتابه
بوژینی نوی تیگه لاوه

☆☆☆

۴، - گوتیان

گوتیان پار بوو ھەموو زەوی
ساتیک بو ئافرەت نەسرەوی
بانگی رادیو پوژنامەکان
ئاوازی ماف یەکانی
زۆر لی درا ..

بی ژمار یۆستەرو تابلۆ ھەلواسرا
بەلام لای ئیمە خویندەوار
بو ماف وەستان بە دووبار
لە دەرەوہی مال لە یانە
ئەلین ئافرەت وەك پیاوبی
خاوەن مافی تەواوبی

بەلّام كەچوونە مالّەوہ
ئەچنەوہ ناو بیری وشك
بۆ ھاوسەرو دايك و خوشك
بۆماف ئەبن بە دووپشك
بەلّی سەیرە - بەزەم وایە
ئای لەم بانو دوو ھەوایە ۱۰

☆☆☆

۵۱، گوتیان

گوتیان ئەصرۆ خۆرى نوئ

گەلئ پتر لە سالى پار

هەرەسى ئەهينى بە بەفر

بەرەو روبار...

هەورو تەمى ئاسۆى بەيان

چۆل ئەكەن بۆ گزنگ مەيان

رووناكى ئەكشى بۆ زنج و

بۆبىرى تار..

بلبل مەستە بە كروك و

هێرۆى بەهار...

بەلام دژى نەييارى خۆر
لە دژى داو .. !
گەلى بەسۆز ئەدرکىنى
وشەى بىدارى جاروبار !

☆☆☆

١٦) جوڻيه ڪان

به لآم وشه ي دوا وه لآم
ٽهمه ي ڀاڱه ياند بي ٽارام ..
گوت ي بو ٽه وه ي هه تاومان
به تين تر بي ..

بو ٽه وه ي ديمه ي گولشن
ره ننگين تر بي ..

بو ٽه وه ي يشديني يه ڪبون
به بي ٽه شس بي ..

بو ٽه وه ي پروي سيس و زهر دباو
سوورو گهش بي ..

جوڻيه ڪان له وه تي هه ن
چاوهر واني بيژن گيڪي

ڪون ورد ده ڪه ن

نه ورڙي ١٩٧٦

بۆكۈر قالان

بەللى ئەمىرو لىناو ھەۋرى سانسىاغۇ
رەنگى گۈلۈ خويىن ديارە
ديۋارى بەرز زىندانى قوۋل
مايە پىلانى دۆلارە
بەلام لى دەرياي ناخۆشى
كە گيان بادەي مەرگ ئەنۆشى
لەجىي نالە ..

لەسەر شانۆي مەرگە ساتى
ئەم مەيدانە

ۋەلام بزەي نەبەردانە . ۱

نزىك و ۱۹۹۵
زەنگ و جارى دليزەكان
ئەبرن سنوور
پەردەى تەمەكان دائەدېرن
زنجيرەكان ھەل ئەبرن
بروسكەى برواۋ نەبەردى
ئەپەخشىن ..
تەختى تاۋان ئەلەرزىن
ىچ زەنگىكە ىچ دەنگىكە
رازى سەركەۋتن مانە
بانگى « شىلى » قارەمانە
وشەى برواى پۇلايىنى كۆرقالانە .

۹ ئىشربى ۱۹۷۶

رازى سى بالدارى دلدار

«۱» بلبىل

بلبىل جوان ..
شەۋان بى ئارام بى ۋچان
چاۋە پروانە بو ئال بوۋى
ئاسۋى بەيان
تا يەخشىكا بە جۆش و سۆز
رازى يەنھان
ئاۋازى رووناكى ژيان .. ؟

«۱» لە گۆڭقارى رۆشېرى نوڭ (۵۵-۵۶) ۱۹۷۶
بلاۋكراۋەتەۋە .

(۲) ھەنگ

ھەنگى دلداز

بۆ دىدەنى و راموسانى

دەمى گولانى لالەزار

لە ھاتوچوونى. ئىژمار

نابى بىزار

دەرمانى ھەوت دەرد بۆ مروق

ئەگرىتە ۋە

ھەردەم لەرەلجى. ئى بەشە ۋ

ھەمان رىگا ئەگرىتە ۋە ۱۰۰

(۳) پەروانە

۱ شەوہ زەنگ

۲ دوور پەروانە پەنگاۋ پەنگ

۳ کە ترېسکېڭ بەدى ئەکات

۴ بۆى دى بەسۆز

۵ ھەست و دەنگ

۶ خېرا خېرا ۋەكو شەيدا

۷ بالى ناسك لەچرا ئەدا

۸ ئە سووتىۋ ئەكەۋىتە خوار

۹ پېشىل ئەكرىۋ ھەرد ئەنەخشى

۱۰ جى دىلىۋ وانەو يادگار..!

۱۹۷۴/۹/۱.

بۆنە ورۆزی ۱۹۷۶

هەموو ساتی

هەموو کاتی

وشە دلدەرە کانی من
وہ کو گزنگ وہ کو ہتہاو
یہ خشن ئەبن ..

لە گەل کاروانی روژی نو
ئە برن ھەورازی سەختی پ
لە دەریاو ھەوری رەش ئە دەن
حە شارگە ی تار پرسیوا دە کەت
بۆ کونج و زنجی داماوێ
ئەبن بە ھۆ ..

رەنگ و بزە ئە بە خشن بۆ
کولم و لیوی زەردو ی بۆ

بۇ ئادەم ئادەتتىكى ئادەم ئەمەس،
ئەمەس، ئادەم ئەمەس، ئادەم ئەمەس.

بۇ ئادەم ئادەتتىكى ئادەم ئەمەس،
ئەمەس، ئادەم ئەمەس، ئادەم ئەمەس.
ئەمەس، ئادەم ئەمەس، ئادەم ئەمەس.

بۇ بىلىشەن سۆزى نەزەر
دنيا (نۆتە) ن ئاپرېنە
ئە چىرىكىن.

ماكى ئانى دەردى ھەزار
لەبن دىن.

سازى ئاسازى ئادەم
ئە خىلىن.

شەككىز مەن ئىشەنچىن

بۇ ئادەتتىكى ئادەم ئەمەس،
ئەمەس، ئادەم ئەمەس، ئادەم ئەمەس.

لہ ریگادا جہنگاوہرن
بازنہی ئاسوویہ کان دہبرن
بہدوای بزہی راستی لیوی
لات و کلؤلہ کان ویلن
گہر بٹمرن ..
ناسنامہ کہیان جی دیلن ۱۰

☆☆☆

وشہ کانم دتری تانہن
تانہی چاوان ..
(ورہ) ن بۆ مات و دوودل و
دہنگ نوساوان ..
ریسن بۆ گوریسہ کان
یہ کبوونی رینر ..

ئاۋن بۆ خۇنچە و شۇفەى
 گۈلى يايىز
 گرو بلىسەن بۆ نەورۆز
 تائەنجام بۆ ئاۋاتى ھۆز
 ئەكشىن بۆ ناۋكىلگەكانو
 كارگەى وولات
 ئەكشىن بۆ ناۋ پۈزەكانى
 رىگەى ئاۋات
 لەپىش كارۋانى رۆژى نوکا
 ئەسوتىن ئەپرون ناۋەستىن
 لەپىڭى خەبات وثرىانا
 زالن بەسەر شەۋوۋ نوستىن

هه ندى رازو نيارو ئرك

(۱)

له ناو تابلۆو سازه كانا
له سهر ليوى ئاسۆي ئالو

بنج و ناخى پازە كانا
بۆ ئەرکى رۆژى جى ئه بىنم
جى دیتە گوى...

نج رازىكه سنوور ئه برى
رىكه ي هه ورازو دوور ئه برى
له « بۆتانا » ..

له سهرى به رزى « سىيانا » ،
دیتە وه لام

(۱) ناوى كۆيىكه له ناوچهى بلدىيان

ئەم رازە گياڭى (خانى) يە
ئەمىرۆ ئەدوى

چىيەى كىردار ئەدا بەگوى
زمانى ھالى ھەرئەلى

ھۆزانقانان ھۆزانقانان
بۆ ئەركى رۆژ گەيشتە كوي؟!

دلدەرەكان.. (۱)

لەبەر ئەقيني پەروانەو
شەم و ھەنگ و گوللەكان
لەبەر سكالاي چاوانى كلۆلەكان
بەفرو سەھۆل چەندە زۆربىن

كە شاپرېگە و چارەن تاسەر
بۆ كۆل و داماوە كان
ئەى لاوە كان
ئەى لاوە كان !!

* * *

ئەى زەنگىيەكە خوشم دەوى
وەك رەنجبەرانى كوردستان
خوشم ئەوى
برىقەى رەشى نىو چاوانت
گزنكى لى دەرئەكەوى

ھەموو يەكەين ..

ھەروەكو گزنكەكان و چاوگى خۆر

ھەموو يەكەين ..

ھەموو ھانائىن

له هه رشوینیک مړوف چاری
خه می هه بی ..

یشت و هانان
هانان له گهل ئیوه ئه ژین
یه کین دژی خاوهن (نیترون) «
هه وراز ئه برین و نابهرین ..
خوشم ئه وای

وه ک ئه و نه بهردانه ی تاسه
کولیان نه دا ..

وه کو بروای پولا یینی
(مارتن لوتهرو) و نیرودا
(٦)

ده نگر، نیهان ..

پرسیاری کرد له وشه کان

«مه به ست بومبای نیترون داگیرکهرانه

لہناو گٿرہ نی گہرداوو تہم و مشردا

کامتان رابہرن بو ژیان ؟
سہدان وشہ هاتنه وه لآم
یہ کیان گوئی :

من سہربہ ستیم

لہ هہمووتان لہ پیشتہم
نہوی تر گوئی من ئاشتیم
هہرمن منم ..

سئیہم گوئی بہ خیتاریم
لابہری ئاخی هہزاریم

جوازہم گوئی من رووناکیم
رابہری پئی خوشی و چاکیم
گہ لیکی تروشہی بہ بال
هاتنه پیشتہ وه بہ فیثال

وه لَام ته واو بوو. ئا ته نجام
 به لَام خاوه ن وشه ی نیهان
 له دووره وه هاته وه لَام
 گوئی هیچتان نه تانزانی
 داد له دهستان
 ئیوه خه وتوون
 ئیوه خه وتوون
 هه موو گوئیان چۆن وائه لای
 یجی تر ماوه ؟
 گوئی یه کبوون
 ته نه یه کبوون
 به لای یه کبوون .. !

له ۱۹۷۸/۷/۱۱ مه مه ره جانی شیعی دهوئ
 ته م شیعره م ییشکده شی کرد

دەنگى وىنەكان وئەرك

بەريزەكان ..

لە ريگەوبان

ئەبىنم گەلى بەرامبەر شانۆيەكان
روانگەى سەرنجيان لىل دەكەن

ياڧىل دەكەن

يا لە راستى خو گىل دەكەن

لەناو تامەكان بە تەنھا

چىش لە شىرىنى وەردەگرن

ھەروا دەژىن

ھەروا دەكرن

بەلام لاي من بەرپۈزە كان
شېرىنە تالاي دەرمان
بۇ زامە كان ..

بۇيىا لە سوودى تايىدەتى لەتىكەى چەور
لەبەرگى جوان

دەسلە مېمەوە بىي وچان . !

بويىا ھەردەم وشەكانم
لەناو قەسرو شوئىنى نەرما
لەجىي فينك لەجىي گەرما

بەبى ئۆقرەن دىن و دەچن
لەگەل گزنگ تريفەو

برىقەى چاوى رەنجبەران

بۇ ھەمولا يەخش دەبن

به ره و ورشه ييک ږي ده برن
نه سوتين و خوشي ده کرن
گيتي ده ده ژين و ده لين
ده يهک بن نه دلداره کان
نه خاوه ني نازاره کان

☆☆☆

کاتي قينه کان ده کولين
دري نه هريده ني جهنگل
دري نه يار ..
کاتي چاوي جه وساوه کان
ده بن به گرو به يشکو

بۆ پەنجەۋ داۋى ستەمكار
كاتى ھاۋارو ژانەكان
كۆدەبنەۋە - -

ھەردو دارو كەژو چيا
تەنانەت روبرو دەريا
وەكو بۆمبا ئەتەقنەۋە

☆☆☆

ئاسوودەبن
لەناو گىژەنى ژيانى پىرناسورا
لەناو ۋەيشوۋمەۋ بەفرو تۆف
لەھەۋرازى رىگمى دوورا
ھەلمەت بەرنو ئاسوودەبن

کاروانی پڙی هاتو نه هات
ٺه گاته جی ..

ڏاوی روبر له یهك شوین یی
له چرکه ییك هی کون دهر و او
هی نوک دی .. !

له کاتی په ستی ٺه تگری
له کاتی کوسی سهره ری
له سدر دل ٺه بیته گری
هه له ت به ره وئاسووده به
له ژیر دهر واری رهشی خهم .
که هیوای فرمان دهری
ئاسووده به

بزهی لیوه کانت زالكه

به سهر ده ریاى ناسوورو خه
بیرو تینت (وره) دارکه

پوو به پرووی ئازارو سته
جهرگی شه یوله کان بیره و
ته لی ئومیت نه بری
ره گ و به رده ی گون و رزیو
هه ر ده بری و هه ر ده دری

ته رکی ته مپو ته لی چون بین
گه ر چاوانی چاوه پروانی
پیرکه مین له برواو له ته وین

گەر رەڭگى كىنەكان ھەموو
بىكەين بە سووتووى باخى ژين
گەر ئاوازە بە سۆزەكان
ھەموو يەك بوونو ھاتتە پروو
ئەوسا ئەبىنين زوو بە زوو
لەناو ئەم خۆل قورەدا
چ ئاوەدانى و بەرزىك
چ ئاواتىكى بى ھاوتا
ھا .. پەيدا بوو ..

☆☆☆

من دۇنيام ..

به ئه نجامی ئه و ورشه یه
چاوه کانف یی کی کرده وه
به و گزنک و رووناکی یه
گرهوی له خۆر برده وه
من دلینام ..

هه موو چاوه بیداره کان
چاوی منن ..
ئاواری لیو به باره کان
ده نگی منن

ره نگی په پری گولاله کان
ره نگی منن

بو ئاواتی بی ره بگه کان

ههنگاو ئه نيم بى وچانم
به ره و ورشهى لووتكهى ژيان
هه تا ماوم له سووتانم
بو نه مانى چقل و تهى نه و به كه شتى
كه شيرين تره له گيانم .!

سى ئادارى ١٩٧٧

ئهم شيعروم له ميهرومانى شيعرى
كوردي له ١٩٧٧/٣/٢٧ له
له هه ولىز پيشكهش كرد

پیرست

لا په رڼه

۵

مړنگ

۶

مېرو

۷

مړه و

۸

مړه لا

۹

ده ریا

۱۰

نابلو

۱۱

هه ور

۱۲

واته ی نامه ییک

۱۳

خلیسک

۱۴

ناسو

۱۵

ورشه

۱۶

کانی

۱۷

بروسک

۱۸

ده بان و پینوس

۱۹

کاروان کوڅه

۲۱

رازی ریبه ندان

۲۳

نیشکی شه و

۲۴

بو نه وروزی ۱۹۷۷

- ۲۵ لوونکه
- ۲۶ پروا
- ۲۷ پرسپاری سال
- ۲۸ هه لمات
- ۲۹ کل ویر
- ۳۰ خوزگه
- ۳۲ ده نگی سروشت
- ۳۳ کام سه رچاوه ی سرووشی بیر
- ۳۷ چه ند ورشه ییکی سه ر ریگا
- ۳۹ بریقه ی چاو
- ۴۰ شارپنگا
- ۴۱ دار به پروو
- ۴۲ ره گئ
- ۴۳ شاعیره کان
- ۴۴ قه لای به فر
- ۴۵ بانگ و زه نگی سی وینه
- ۴۸ که یار نه لئ .. نا .. له سابلآخ ی ژوان
- ۵۱ به ری نه گه ره کان چوَن دینه روو
- ۵۵ بروسکه ییک/ بو/ نه ته وه کانی/ نیران و/ چوارچرای/ خوینین

۵۹	سوآرغى وشە كان و ھەندى ۋە لآم
۶۹	بو «كۆرقالآن»
۷۱	رازى سى بالدارى ولدار
۷۴	بو / نه وروزی / ۱۹۷۶
۷۸	ھەندى رازونيازو نه رك
۸۴	دەنگى وینه كان و نه رك

الجمهورية العراقية
وزارة الثقافة والإعلام

دار الثقافة والنشر الكردية
التسلسل ٧٤

شَجَرَةُ الْبَلُوط

شعر
مدحت بنجهد

السعر ٥٠٠ فلسا

١٩٨٣/٣/٣٠/١٠٠/٤٠٠٠

دار الحرية للطباعة - بغداد